

Samenvatting

De aanleiding

De toekomst van het IJsselmeergebied staat volop in de belangstelling. Ter voorbereiding op de 5^e Nota Ruimtelijke Ordening zijn meerdere visies en rapporten over dit gebied verschenen, zoals de (concept-)Integrale Visie IJsselmeergebied (IVIJ) van de ministeries van EZ, VROM, LNV en V&W, adviezen van de Raad voor het Landelijk Gebied en de Commissie Waterbeheer 21^e eeuw, een actualisatie van de Interprovinciale Beleidsplannen IJsselmeer en Markermeer, etc.

In februari 1999 hebben HISWA Vereniging, het Koninklijk Nederlands Watersport Verbond (KNWV) en de Vereniging Natuurmonumenten een convenant gesloten, waarin werd afgesproken vaker met elkaar samen te werken. Gezien het grote belang van het IJsselmeergebied voor alle betrokkenen en de op handen zijnde 5^e Nota Ruimtelijke Ordening werd besloten gezamenlijk een visie over dit gebied op te stellen. Opdracht hiertoe werd verleend aan Waterrecreatie Advies in Lelystad.

De opdrachtgevers

Naast de convenantpartners, HISWA Vereniging, het KNWV en Natuurmonumenten, sloten zich andere maatschappelijke organisaties bij dit initiatief aan, te weten: de Landschappen, de ANWB, de Vereniging van Recreatieondernemers Nederland (RECRON), de Vereniging voor Beroepschartervaart (BBZ) en de Nederlandse Vereniging van Sportvisserfederaties (NVVS). Allen zijn van mening dat de mogelijkheden voor de functies natuur en recreatie in het IJsselmeergebied beter kunnen worden benut en gecombineerd. Voorliggende visie Samen meer IJsselmeer kan worden beschouwd als gezamenlijke bouwsteen van deze acht maatschappelijke organisaties voor (onder andere) de 5^e Nota Ruimtelijke Ordening.

Visiegebied

Het gebied waarvoor deze visie is geschreven omvat het IJsselmeer, het Markermeer inclusief Gouwezee, het IJmeer en het Ketelmeer, kortom het grote open water, het "Natte Hart" van Nederland. In de visie noemen wij deze wateren tezamen "het IJsselmeergebied".

Het IJsselmeergebied is geen op zich zelf staand systeem. Watertoevoerende rivieren zoals de IJssel en de Eem en uiteraard het Randmerengebied vanaf het Gooimeer tot en met het Vossemeer hebben grote invloed. Ook de omringende dijken kunnen niet als harde grens worden gezien.

Er zijn belangrijke ecologische relaties met binnendijkse (natuur-)gebieden en ook recreatief worden de oevers volop benut door dagrecreanten, zoals wandelaars, fietsers en sportvisserij.

Huidig gebruik, trends en sectorale wensen

In de hoofdstukken 2 en 3 worden alle bestaande functies in het IJsselmeergebied beschreven en worden trends en sectorale wensen weergegeven, zoals ze door de diverse organisaties zelf zijn verwoord, zonder een oordeel te vormen of in te gaan op discussiepunten. Voor de functies recreatie en natuur hebben de initiatiefnemers van deze visie zelf een grote hoeveelheid informatie aangeleverd. Voor informatie over de functies drinkwater, beroepsvisserij, zandwinning, windenergie, beroepsscheepvaart en olie- en gaswinning hebben wij een beroep gedaan op de brancheorganisaties die bijbehorende functies in het IJsselmeergebied vertegenwoordigen.

Informatie over de functies waterkwaliteit, waterhuishouding en militair gebruik is ontleend aan rapporten, visies en correspondentie van de ministeries van Verkeer en Waterstaat en Defensie.

Ook wordt aandacht besteed aan heikele onderwerpen zoals inpolderingen, buitendijks wonen en nieuwe infrastructurele werken in het gebied (oever- en railverbindingen, bruggen en tunnels).

Op basis van een recent rapport van het ministerie van Economische zaken wordt de economische betekenis van het IJsselmeergebied samengevat. Tenslotte wordt ingegaan op knelpunten in beleid en bestuurlijke samenwerking.

Samen meer IJsselmeer

Samenvatting visie recreatie en natuur

Gezamenlijk streefbeeld

Hoe zien wij de toekomst van het IJsselmeergebied? Is een gezamenlijke visie van acht recreatie- en natuurorganisaties mogelijk? Voor de waterhuishouding en onze veiligheid is het IJsselmeergebied van cruciaal belang. Landschap en cultuurhistorie vormen unieke waarden. Zoals uit de hoofdstukken 2 en 3 blijkt, is het IJsselmeergebied niet alleen van belang voor de functies recreatie en natuur, veel meer functies benutten het gebied. Kijken wij naar de toekomst, dan zijn er nog veel meer belangstellenden.

Is er nog ruimte voor windturbineparken, olie- en gasboringen, baggerspeciedepots, bruggen, tunnels, inpolderingen of opspuitingen ten behoeve van woningbouw, landbouw, industrie of zelfs een tweede Schiphol? Om een antwoord te kunnen geven op deze vragen hebben wij een gezamenlijk streefbeeld ontwikkeld, het IJsselmeergebied in 2030.

Wij zien het IJsselmeergebied in 2030 als het door rust en ruimte gekenmerkte tegenwicht voor de steeds drukker wordende Randstad, waar de jachtige stedeling diverse mogelijkheden vindt om te onthaasten. Natuur en recreatie hebben duidelijke ontwikkelingsmogelijkheden gekregen. Na IJburg hebben geen verdere inpolderingen en/of landaanwinningen plaatsgevonden, de weidse vergezichten zijn in tact gebleven. Historische havenfronten, een moderne stedelijke skyline, jachthavens, kale zeedijken, glooiend oplopende (moeras-)oever met droogvallende slikken en platen, uitkijkpunten met recreatieve voorzieningen en stranden wisselen elkaar in 2030 af.

Het strakke patroon van de dijken van zuidelijk en oostelijk Flevoland, de Noordoostpolder, de Wieringermeer en de Houtribdijk worden onderbroken door vooroevers en fungeren als rust-, rui-, en broedgebied voor talloze soorten water-, riet- en moerasvogels. In de Wieringermeer en de Noordoostpolder zijn binnendijs kwelmoerassen aangelegd. De waterkwaliteit is verbeterd en het areaal waterplanten in de oeverzones is toegenomen. Er is een nieuw, meer natuurlijk peilbeheer ingevoerd, in het najaar en het vroege voorjaar een tijdelijk hoger winterpeil dan het zomerpeil. De nieuw gerealiseerde natuurwaarden kunnen vanaf de oevers beter worden beleefd dan nu het geval is. In 2030 zijn nieuwe fiets- en wandelpaden voor natuurliefhebbers aangelegd, de toegankelijkheid, ook voor sportvissers, is verbeterd.

De populariteit van de grote watersport is verder toegenomen, alhoewel het aantal boten door de vergrijzing minder snel is gegroeid dan in de laatste decennia van de 20^e eeuw. In 2030 zijn er ruim 10.000 extra boten in het IJsselmeer- en Randmerengebied bijgekomen. In het noordelijk deel van het IJsselmeergebied (Den Oever, Andijk en Stavoren) is het aantal ligplaatsen in bestaande havens beperkt toegenomen om de recreatieve druk op de Waddenzee te ontzien. De laatste beleidsmatige ruimte langs de Noord-Hollandse Markermeerkust in Hoorn, Monnickendam en Uitdam is ingevuld. De grootste groei van het aantal ligplaatsen is gerealiseerd in de recreatie-concentratiegebieden IJburg, Pampushaven, Lelystad, Lemmer en het Ketelmeer. Er is aandacht besteed aan de spreiding van het aantal boten; meer vaardoelen, aanleg- en ankerplaatsen, waar mogelijk gecombineerd met natuurontwikkelingsprojecten.

De scheiding tussen dag- en verblijfsrecreatie is vervaagd. Campings gaan op in de omgeving. Met streekeigen randbeplanting en ecologische verbindingzones aangelegd, bieden ze de gasten rustige ruime standplaatsen. Ruimte voor permanente recreatie is geheel binnendijs gevonden. Buitendijs zijn op sommige plaatsen extensieve en innovatieve vormen van recreatie ontwikkeld. Om de Randstad te kunnen ontvluchten, blijkt met name het IJmeer van toenemend belang voor buitensportactiviteiten, dag- en oeverrecreanten. Het aantal bezoekers van het IJsselmeergebied is aanzienlijk toegenomen.

Het is een streefbeeld dat wij haalbaar achten, een reëel streefbeeld met consequenties voor de diverse functies.

Gevolgen van ons streefbeeld

Wat wij willen is het unieke karakter van het gebied, het grote open water, met zijn cultuurhistorische en landschappelijke waarden zo goed mogelijk behouden en parallel daaraan de unieke recreatieve en natuurlijke kwaliteiten in harmonie met elkaar versterken en optimaliseren. Er moet een principiële keuze worden gemaakt om het IJsselmeergebied voor de toekomst veilig te stellen. In kaders doen wij in hoofdstuk 5 uitspraken over de gevolgen van ons streefbeeld.

Het multifunctionele karakter van het gebied kan gehandhaafd blijven, maar niet alle functies wegen in onze ogen even zwaar. Waterhuishouding, recreatie en natuur moeten volgens ons de primaire functies worden. Er is ruimte voor andere functies, voor zover zij genoemde primaire functies of het streefbeeld niet negatief beïnvloeden. Er worden uitspraken gedaan over het combineren van rust en ruimte voor watervogels en waterrecreanten. Aangegeven wordt waar de natuurfunctie het beste kan worden versterkt en waar de diverse recreatiefuncties zich verder kunnen ontwikkelen. Ook worden de gevolgen voor alle overige in de visie behandelde functies in kaart gebracht.

Op veel plaatsen levert het multifunctioneel gebruik geen problemen op. Sommige ontwikkelingen zoals grootschalige windturbineparken, militaire activiteiten en nieuwe woonwijken buitendijks passen echter niet in ons streefbeeld.

Adviesorgaan

Om dit streefbeeld te kunnen realiseren, is het noodzakelijk dat er een bevoegd en gezaghebbend adviesorgaan voor het IJsselmeergebied komt, waarin de bij het gebied betrokken overheden en maatschappelijke organisaties op een evenwichtige wijze zijn vertegenwoordigd. Het verschijnen van deze gezamenlijke visie toont aan, dat met open positieve samenwerking, goed overleg en de juiste argumenten kansen kunnen worden gecreëerd en waar nodig het gebied kan worden beschermd. Overheden zijn verantwoordelijk voor het beleid en nemen besluiten. Als maatschappelijke organisaties zijn wij nadrukkelijk bereid daarbij een adviserende rol te vervullen.

Het IJmeer in 2030

Met het streefbeeld en de in deze visie verzamelde informatie kan de toekomst van het IJsselmeergebied verder worden uitgewerkt. Als voorbeeld hebben wij een beeld geschetst van het IJmeer in 2030 en bijbehorende recreatie- en natuurinrichtingswensen. Het IJmeer staat als binnenmeer in een stedelijke agglomeratie onder grote druk en met name het IJmeer kan niet voor allerlei doeleinden worden ge- en misschien wel misbruikt. Toch is het in onze ogen zeer goed mogelijk dat recreatief gebruik van water en oevers gecombineerd wordt met de belangrijke functie die het IJmeer heeft als ecologische verbindingzone, rust-, rui- en foerageergebied.

Slotopmerking

Duidelijke en gezamenlijk gedragen standpunten zijn noodzakelijk. Deze visie staat vol ideeën, oplossingen voor knelpunten en argumenten waarom wel of niet gekozen wordt voor ontwikkelingen op bepaalde plaatsen. Wij hopen dat deze visie, in aanvulling op alles wat al over het IJsselmeergebied is geschreven, vernieuwend, inspirerend en vooral overtuigend blijkt te zijn.